

MALMÖ HÖGSKOLA

Hälsa och samhälle
205 06 Malmö

"KISSNÖDIG MELLAN 9-19"

EN KVALITATIV INTERVJUSTUDIE MED
HEMLÖSA KVINNOR I LUND

KRISTIN JOHANSSON

Magisterexamen
Kurs FHV-01
Folkhälsovetenskapligt program 160p
Maj 2005

Malmö högskola
Hälsa och samhälle
205 06 Malmö
e-post: postmaster@hs.mah.se

"KISSNÖDIG MELLAN 9-19"

En kvalitativ intervjustudie med hemlösa kvinnor i Lund

Kristin Johansson

Johansson, K. "Kissnödig mellan 9-19". En kvalitativ intervjustudie med hemlösa kvinnor i Lund. *Magisterexamen i folkhälsovetenskap 10 poäng*. Malmö högskola: Hälsa och Samhälle, enheten för Biomedicinsk laboratorievetenskap, Folkhälsovetenskap och Omvårdnad, 2005.

Syftet med denna studie är att undersöka hur hemlösa kvinnor i Lunds kommun upplever sin situation samt hur de upplever det stöd som erbjuds. Stämmer det stöd kvinnorna erbjuds överens med kvinnornas behov? Vem formulerar de behov som styr det stöd kvinnorna erbjuds? Tidigare studier visar att begreppet hemlöshet är svårt att definiera och det stöd som erbjuds inte alltid stämmer överens med det behov kvinnorna anser sig ha. En kvalitativ intervjustudie med fyra hemlösa kvinnor i Lunds kommun genomfördes. I resultatet framkommer dels informanternas personliga erfarenheter, dels deras generella uppfattning om andra hemlösa kvinnors situation samt konkreta förslag utifrån formulerade behov. Sammanfattningsvis visar denna studie att hemlösa kvinnor inte uppfattar att socialtjänsten ger stöd efter behov utan oftare ställer krav och utgör en kontroll. Kvinnorna upplever att de är rättslösa, inte har något samhällsvärde och är dömda på förhand. Resultatet visar även att kvinnornas situation inte på något positivt sätt kan relateras till det nationella folkhälsomålet och dess målområden.

Nyckelord: Bestämningsfaktorer, folkhälsomål, hemlösa, hjälpbehov, kvinnor, utsatta.

"A NEED TO PEE BETWEEN 9 AM - 7 PM"

A qualitative interview study with homeless women in Lund

Kristin Johansson

Johansson, K. "A need to pee between 9 am – 7 pm". A qualitative interview study with homeless women in Lund. *Thesis for Master of Public Health, 10 credits*. Malmö University: Health and Society, Institution for Biomedical Laboratory Science, Public Health and Nursing, 2005.

The aim of this study is to find out how homeless women in Lund experience their situation in life and the offered support. Does the offered support correspond with their needs? Who determines the needs that form the basis of the offered support? Previous studies show that homelessness is difficult to define, and that offered support not always matches the needs of the women. A qualitative interview study with four homeless women was performed. The results show on the one hand personal experiences of the informants and on the other hand their opinion in general about the situation for other homeless women and also tangible suggestions in accordance with formulated needs. In summary, this study shows that homeless women do not experience Social Services to give support in accordance with their needs but more often make demands and exercise control. The women feel themselves to be without legal rights, to have no value or social status and in general judged in advance. The results also show that the situation of those women can in no positive way connect to the Public Health programme and its strategies.

Keywords: deprived, determination factors, homeless, needs, Public Health Strategies, women.

FÖRORD

Så länge jag minns har det funnits ”A-lagare” på Mårtenstorget i Lund. De blev en så naturlig bild av torget att jag aldrig funderade över vilka de var, deras livsöden och varför. Mitt första personliga möte med hemlösa var under min undersköterskeutbildning där en praktiktid var förlagd till psykisk vård och missbrukaravdelning på St. Lars, 1978. Här skrev hemlösa in sig för avgiftning under vintertid och skrev ut sig igen när det var tillräckligt varmt att sova utomhus. Deras livsberättelser gjorde ett starkt intryck, framför allt en man kallad ”Pappy” som berättade om sin syn på samhället och sitt liv. Han berättade även om de som aldrig syntes, hördes eller pratades om, hemlösa kvinnor.

Jag vill här rikta mitt tack till dem som hjälpt mig att komma i kontakt med hemlösa kvinnor i Lund. Mina handledare Oscar Andersson och Annica Dahl har varit ett ovärderligt stöd, gett god vägledning och uppmuntran. Felix, Ingrid och Vicky har som goda vänner bidragit på olika sätt. Joakim, min 10 åriga son, som med stort tålamod och förståelse har stått ut med sin tråkiga mamma.

Framförallt vill jag tacka de kvinnor som ställt upp för intervju och genom sin öppenhet om sin livssituation gjort denna studie möjlig.

Kristin Johansson

INNEHÅLLSFÖRTECKNING

INLEDNING	6
Definitioner av begreppet hemlös	7
SYFTE OCH FRÅGESTÄLLNING.....	9
BAKGRUND.....	9
Tidigare studier	9
Tidigare studier i analysen	13
Avgränsning.....	14
METOD	14
Kvalitativ metod	14
Analytisk induktion.....	14
Planeringsfasen	15
<i>Etiska överväganden</i>	15
Insamlingsfasen	16
<i>Urval</i>	16
Analysfasen.....	17
<i>Hermeneutik</i>	17
Metoddiskussion	18
<i>Urvalsproblematik</i>	18
<i>Intervjuproblematik</i>	19
<i>Analysproblematik</i>	20
RESULTAT/ANALYS	20
Bemötande	21
Känslor.....	25
Våld.....	28
Stödbehov	30
Analys av resultatet.....	33
AVSLUTANDE DISKUSSION	35
REFERENSER.....	41
BILAGOR	43

INLEDNING

Under den praktikplats som ingår i det folkhälsovetenskapliga programmet på Malmö högskola började tankarna ta form att ägna denna magisteruppsats åt hemlösa. Denna studie är ett försök att koppla de hemlösa kvinnornas upplevelse av sin situation till det nationella folkhälsomålet: *att skapa samhällliga förutsättningar för en god hälsa på lika villkor för hela befolkningen* (proposition 2002/03:35).

De hemlösas situation påverkas bland annat av bostadspolitik, arbetsmarknadspolitik, ekonomisk politik och socialpolitik (SOU 2001:95). Därmed är det lämpligt att ägna en del av inledningen till att beskriva hur folkhälsan lyfts fram på den politiska agendan både nationellt och lokalt, vilket även torde innefatta hemlösa.

Statens folkhälsoinstitut har som uppgift att analysera utvecklingen av folkhälsan och fokuserar på de faktorer som har betydelse för hälsan, *hälsans bestämningsfaktorer*¹. Vid ett expertseminarium 2002, diskuterades hur stor andel av den samlade ohälsan som finns hos utslagna grupper. Den nationella folkhälsopropositionen påvisar samhällets utsatta grupper som särskilt centrala ur folkhälsosynpunkt. Ett av målen i propositionen är att hemlöshet skall försvinna. En god bostad för alla och främjande av utsatta gruppers delaktighet anses vara ett centralt folkhälsopolitiskt mål. Gunnar Ågren ställer frågan ”Vad är en rationell handläggning av den här problematiken ur samhällets synvinkel?” i en avslutande diskussion och påpekar att vi måste ha samma värdegrund vid diskussioner av den här typen av problem som vid diskussioner av andra hälsoproblem i samhället (Folkhälsoinstitutet).

Kommunen har det yttersta ansvaret för att de som vistas i kommunen får det stöd och den hjälp som de behöver, vilket även följs av 2.kap 2 § socialtjänstlagen, 2001:453, SoL (Prop. 2002/03:35). Vidare nämns i propositionen att utslagning, arbetslöshet, hemlöshet och missbruk är faktorer som har en mycket negativ effekt på folkhälsan (Prop. 2002/03:35, sid.14). Hemlösa finns inte med i Socialstyrel-

¹Hälsans bestämningsfaktorer, som påverkar befolkningens livsvillkor, varierar över tid med samhällsutvecklingen och många av dem ligger utanför den enskilda människans kontroll (Lunds kommun) Se även Bilaga: 1

sens Folkhälsorapport 2001 ej heller i den nyutkomna 2005. Däremot finns ett kapitel om hemlöshet i Socialstyrelsens (2001) *Social rapport 2001*, där framförallt kartläggningsproblemet tas upp samt bristande kunskap om de utsattas levnadsförhållanden (Socialstyrelsen).

Policyn för folkhälsoarbete i Lunds kommun, vilken antagits av kommunfullmäktige beskriver: "Ett folkhälsoperspektiv innebär att befolkningens allmänna hälsotillstånd starkt kopplas samman med hur samhället utvecklas socialt, kulturellt, fysiskt, politiskt, ekonomiskt och emotionellt. Folkhälsan är därför ett gemensamt ansvar för samhället, politiska församlingar, olika myndigheter och organisationer. En hälsofrämjande utveckling är mångas ansvar och förutsätter ett långsiktigt samarbete över verksamhets- och sektorsgränser" (Lunds kommun).

Definitioner av begreppet hemlös

Både SOU 2000:14, SOU 2001:95 och Hans Swärd (1998) påpekar att det inte råder någon enhetlig uppfattning om hur hemlöshet skall definieras vilket därmed skapar problem och svårigheter att jämföra undersökningar, kartläggningar och debatter. Flera kommuner använder egna definitioner.

Vid socialstyrelsens kartläggning 1999 definierades hemlös som den person vilken saknade egen eller förhyrd bostad och som inte bodde i något stadigvarande inneboendeförhållande eller andrahandskontrakt samt även den som var hänvisad till tillfälliga boendialternativ eller var uteliggare. Den person som var inskriven på kriminalvårdsanstalt eller inom socialtjänst eller sjukvård räknades som hemlös under förutsättning att han/hon planerades skrivas ut inom tre månader efter mätveckan² men inte hade någon bostad ordnad. Som hemlös räknades även den person som tillfälligt bodde hos bekanta om denne på grund av bostadslöshet varit i kontakt med uppgiftslämnande myndighet/organisation under mätveckan. Det centrala var att den hemlöse löst bostadsfrågan på mycket kort sikt eller inte alls. Det rörde sig om situationer där individen inte kunde ha sina tillhörigheter på en bestämd plats och hade svårt att knyta några stadigvarande sociala relationer (Socialstyrelsen).

² Hur många som var hemlösa vecka 16, 1999

”Kommittén för hemlösa” använder följande definition:

”En hemlös människa är en person som saknar tillgång till egen bostad och vars livsvillkor är sådan att han eller hon inte heller kan erhålla en reguljär bostad” (SOU 2001:95, s. 29). Definitionen innebär att den enskilde saknar en egen bostad, att skälet skiljer sig från individ till individ, men att den gemensamma nämnaren är att livsvillkoren för den enskilde är sådana att hon/han är utestängd från den reguljära bostadsmarknaden (SOU 2001:95).

I Folkhälsovetenskapligt lexikon (Janlert, 2000) definieras hemlöshet som avsaknad av egen, förhyrd bostad eller stadigvarande inneboendeförhållande och därmed är hänvisad till tillfälliga boendialternativ eller till att vara uteliggare. Till hemlösa räknas därför även de personer som bor på institutioner eller härbärge och inte har någon bostad ordnad vid en eventuell utskrivning. Personer som tillfälligt bor hos bekanta räknas också till hemlösa. Däremot räknas inte personer som är inneboende hos någon anhörig eller släkting, ej heller de som hyr i andra hand.

I socialstyrelsens definition av hemlösa ingår inte de som innehar boende genom socialtjänstens försorg (Den person som var inskriven på kriminalvårdsanstalt eller inom socialtjänst eller sjukvård räknades som hemlös under förutsättning att han/hon planerades skrivas ut inom tre månader efter mätveckan men inte hade någon bostad ordnad). I Lunds kommun ges platser till härbärgen genom socialtjänsten och boende där skulle enligt denna definition inte räknas som hemlösa. Definitionen enligt ”Kommittén för hemlösa” utgår från att individens livsvillkor är sådana att han eller hon inte kan erhålla en reguljär bostad. Denna definition verkar inte ta hänsyn till att hemlöshet även kan bero på bostadsbrist vilket bidrar till att kraven och konkurrensen därmed hårdnar samt att bostadskostnaden ökar. I denna uppsats kommer definitionen enligt Folkhälsovetenskapligt lexikon att användas av två anledningar. Den första beroende på att definitionen även omfattar personer hänvisade till tillfälliga boendialternativ samt att de som är uteliggare räknas in i begreppet. Därmed ingår även de som bor på härbärge och de som tillfälligt bor hos bekanta. Den andra anledningen är att jag finner det lämpligt att använda definitioner som används inom den folkhälsovetenskapliga kunskapsområdet.

SYFTE OCH FRÅGESTÄLLNING

Syftet med denna studie är att undersöka hur hemlösa kvinnor i Lunds kommun upplever sin situation samt hur de upplever det stöd som erbjuds.

Huvudfrågeställningar:

- Stämmer det stöd kvinnorna erbjuds överens med kvinnornas behov?
- Vem formulerar de behov som styr det stöd kvinnorna erhåller?

BAKGRUND

Som bakgrund presenteras tidigare utförda studier, vilka de SOU - rapporter som används i denna studie hänvisar till. Även denna studiens avgränsning presenteras under denna rubrik.

Tidigare studier

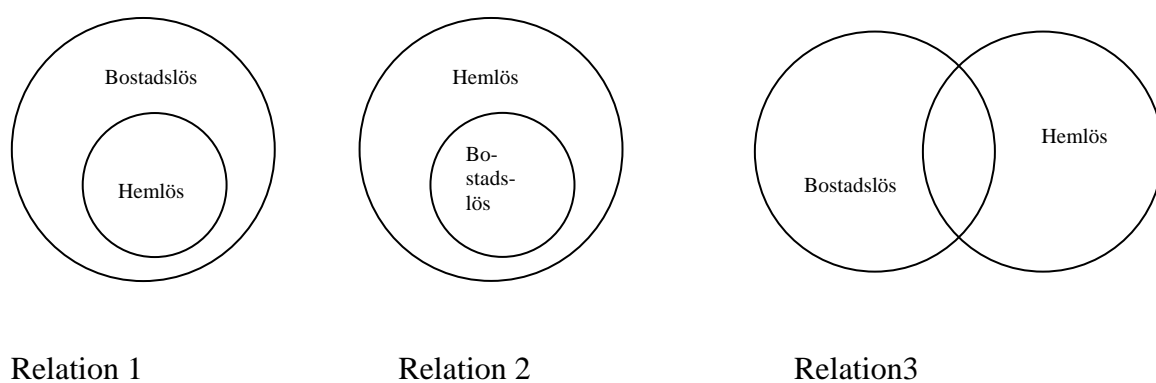
Det finns inga klara gränser mellan bostadslöshet och hemlöshet utan begreppen används ofta som synonymer. SOU (2000:14) och Hans Swärd (1998). refererar till Ingrid Sahlin som beskrivit tre olika sätt att relatera bostadslös och hemlös till varandra:

I första relationen ses hemlöshet som en delmängd av bostadslösheten. Människor kan vara bostadslösa, men betraktas inte som hemlösa. Detta kan vara t.ex. de som inte har eget kontrakt, bor hemma hos föräldrar eller studenter som har tillgång till föräldrahemmet på annan ort. Hemlöshet är i denna relationen kopplat till missbruk, kriminalitet och avvikande beteende vilket då ses som främsta orsakerna till bostadslöshet.

I andra relationen utgör hemlöshet den större enheten och bostadslöshet en delmängd. Formellt kan de som har en boplats med säng, en dörr och en adress upp-

leva hemlöshet, som t.ex. flyktingar som inte själva valt och utformat ett eget boende utan lever i flyktingförläggning (SOU 2000:14 och Swärd,1998).

I tredje relationen ses hemlöshet och bostadslöshet som två skilda företeelser. Hemlöshet är här knutet till känslomässigt tillstånd som har med välbefinnande, känslor och sociala band att göra. Det finns personer med bostad som inte kan finna sig tillrätta utan känner sig hemlösa och betar sig som sådana. Detta kan vara personer som tilldelats bostad i ett område som de inte själva valt att bo i. Det finns även människor som önskar bo på institutioner och vårdhem där de kan få en personlig tillsyn, men på grund av avinstitutionalisering tvingats ut i eget boende (SOU 2000:14 och Swärd, 1998).

Figur 1 Förhållandet mellan hemlös och bostadslös (SOU 2000:14 och Swärd, 1998).

Margaretha Järvinen (1995) intervjuade i början på 90-talet 40 hemlösa kvinnor och 36 myndighetspersoner från 30 olika institutioner i Köpenhamn. Med ”hemlös” avsågs i studien personer som övernattat på institutioner. Järvinen hävdar att om man skall isolera en enskild gemensam faktor som orsak till kvinnors hemlöshet, så är det förekomst av familjevåld. Detta behöver inte innebära att familjevåldet har ökat, utan kan bero på att problemen har uppmärksamats och synliggjorts på annat sätt än tidigare.

FEANTSA: s, European Federation of National Organisations³, senaste transnationella rapport visar att våld inom familjen som riktas mot kvinnan är domine-

³Europeisk rapport om hemlösa kvinnor

rande orsak till kvinnors hemlöshet, vilket bekräftar Järvinens resultat (SOU 2001:95, sid. 45).

Ulla Beijer visar i sin studie om hemlösa kvinnor i Stockholm hur de historiskt sett kommit i skymundan och att de tidigare kunde vara utsatta för övergrepp och kränkningar på de mansdominerande boendeformerna. Beijer anser att omhändertagandet av de hemlösa kvinnorna skett på ”männens villkor”, det vill säga att stöd och hjälp som erbjuds utformats utifrån männens behov.. Socialtjänsten i många kommuner prioriterar hemlösa kvinnor, eftersom de anses leva ett utsatt liv vid avsaknad av bostad och kommer därför före männen i kön till bostadsalternativ (SOU 2001:95).

Ulla Beijer (2000) tar upp tre olika aspekter på hur hemlösa kvinnors situation skiljer sig från mäns:

1) *Mödrskapet*: Många hemlösa kvinnor är mödrar. Barnen bor antingen hos släktingar eller är placerade av socialtjänsten i familjehem. Även om barnen bor hos sin far så är det inte ovanligt att relationen är dålig mellan kvinnan och barnets far, vilket försvårar möjligheterna för kvinnan att besöka sitt barn. Det är ofta en traumatisk upplevelse att få sitt barn omhändertaget. Omgivningens stämpling, känslan att betraktas som misslyckad och att betrakta sig själv som misslyckad är en tung börda. Insatser från sjukvård och socialtjänst är riktade mot hemlöshet, missbruk och psykisk sjukdom och tar ingen hänsyn till kvinnans trauma över att förlora sitt barn, vilket i sig kan bidra till ett ökat missbruk. Den ångest och skam som kvinnan känner över att inte kunna ta hand om sitt barn kan bli problematisk då socialtjänsten förberett möte mellan moder och barn. Ibland sker mötet mellan moder och barn relativt smärtfritt och kan resultera till vidare kontakt och besök. I andra fall kan ångesten bli så övermäktig att kvinnan uteblir och åter ”misslyckas” i sin roll som mamma.

2) *Övergrepp*: hemlösa kvinnor är oftast hänvisade till män med samma problematik och det är vanligt förekommande att männen utnyttjar kvinnorna och miss-handlar dem. Några förklaringar till att kvinnor är så utlämnade åt männen kan vara:

- inget stöd från samhället att komma bort från den utsatta miljön. Kvinnorna kan sakna tilltro till samhällets stöd och åtgärder. De vågar till exempel

inte polisanmäla av rädsla att inte bli trodda, eller att de känner sig stämpade och inte fullvärdiga

- i vissa fall utgör männen det enda nätverket
- kvinnorna är praktiskt beroende av männen på olika sätt, som exempelvis att få tak över huvudet när någon av männen har en lägenhet
- många kvinnor har utsatts för olika typer av övergrepp under barn- och uppväxttiden. Hemligheten bär de inom sig och avslöjar inget för omvärlden, vilket kan bidra till svårigheter att skaffa väninnor. I stället ”stänger de av” känslorna för sig själva men tror att de kan hantera männen.

3) *Utan hem*: de hemlösa ambulerar mellan flera olika tillfälliga platser och boendeformer. Kvinnorna som tillfrågades i Beijers (2000) undersökning önskade ”en egen lägenhet” som boendeform men även någon form av stöd som öppenvård, kontaktperson, samtalsterapi och sysselsättning. Den traditionella kvinnorollen har stor betydelse. Ett hem har djupare innebörd för kvinnorna än männen, genom att män har en bredare förankring i den offentliga sfären och ser hemmet som uppehållsområde, medan hemmet för kvinnan är en arbetsplats och en naturlig punkt varifrån de hämtar kraft.

Ingrid Sahlins och Catharina Thörns rapport (2000) som togs fram för FEANTSA belysning om hemlösa kvinnor inom EU hävdar att skillnaden i myndigheternas retorik om kvinnors behov och myndigheternas kontrollutövande är påtaglig. En socialarbetare berättar i en intervju följande: ”Vi har nattpersonal som åker runt flera gånger per natt. Dom är i trappuppgångarna och ställer sig utanför dörrarna och lyssnar, och dom tittar på utsidan om det är tänt och om dom ser en massa folk i lägenheten. Är det så blir dom utslängda på stört” (SOU 2001:95, sid 48). Kvinnor som bryter mot uppsatta regler riskerar vräkning och därmed sätts de i en situation där de riskerar att bli beroende av män för att få tak över huvudet. Det är alltså viktigare att upprätthålla regler än att se till kvinnans behov. Många exempel visar att både hemlösa kvinnor och män hellre väljer att bryta med hjälpsystemet än att underkasta sig systemets normer och regelsystem gällande ekonomiskt bistånd, plats på ett boende etc. Statens offentliga utredning (SOU 2001:95) hänvisar även till en underlagsrapport, gjord av Ingrid Sahlin och Cecilia Löfstrand, vilken visar exempel på att hemlösa kvinnor väljer att avbryta myndighetskontakter då de upplever sig orättvist bemötta.

Hans Swärd (1998) hänvisar till sin egen studie av hemlösa i Malmö under mitten av 90-talet, samt till andra studier då han beskriver möten mellan hemlösa och sociala myndigheter. Han beskriver hur en av de hemlösa kvinnorna under intervjun berättade att hon inget hellre vill än att komma borta från gatan, men hon vill inte lämna det nuvarande livet till vilket pris som helst. Hon värjer sig för inskränkningar i sitt självbestämmande och för anstaltliv. Myndigheterna menar att alla som vill kan få hjälp med bostad eller säng över natten, men att personer likt den intervjuade kvinnan själv valt att ställa sig utanför samhället och inte vill ta emot den hjälp som finns. Man menar även att de inte sköter kontakten med myndigheterna och inte uppfyller krav för att få hjälp som t.ex. genomgå behandling, sluta missbruka eller söka arbete regelbundet. Myndigheter kan lätt frånsäga sig ansvar genom att lägga skulden på de hemlösa. Även om socialarbetarnas syfte är hedervärda så kan organisationen vara så oöverskådlig och reglerna för att få hjälp så luddiga att de behövande har svårt att hitta fram till rätt instans. Socialarbetare och hemlösa kan även ha olika uppfattningar om vad som är hjälp (Swärd, 1998).

Hemlösa måste lägga ner mycket tid på att förhandla med myndigheter och välgörenhetsorganisationer. Många klarar inte av förhandlingarna eller att uppfylla de krav som ställs och riskerar därmed att ställas utanför hjälp. Även om hjälp ges av myndigheter är det inte säkert att den är rätt anpassad efter behoven. Swärd hänvisar till Järvinens undersökningar som visar att hemlösa kvinnor upplever att deras problem inte blir tagna på allvar. Undersökningar visar även att ju längre en person är hemlös, desto mer problem uppstår, vilket vidare gör att det blir allt svårare att hitta rätt hjälpinsats. Härbärgens ordningsregler och rutiner kan upplevas så kränkande att hemlösa hellre sover ute (Swärd, 1998).

Tidigare studier i analysen

Min avsikt med denna studie är att hemlösa kvinnors livssituation skall vara i fokus, inte teori och teoribildning. Jag vill jämföra mitt empiriska material med resultat i tidigare studier, samt kritiskt granska dessa. Min förhoppning är även att denna studie kommer att öppna vägarna till nya studier som i sin tur leder till ny teoribildning.

Avgränsning

Studien är avgränsad till att bestå av intervjuer med fyra hemlösa kvinnor i Lunds kommun om hur de upplever sin situation samt hur de upplever det stöd som erbjuds. Inga avgränsningar har gjorts gällande missbruk, psykisk sjukdom eller dubbeldiagnos eftersom syftet inte är att jämföra dessa. Denna studie fokuserar helt på hemlösa kvinnors upplevelser och relaterar dessa till folkhälsomålet och de elva målområdena.

METOD

I avsnitten som här följer presenteras valet av vetenskapsteoretisk ansats. Därefter behandlas genomförandet enligt analytisk induktion. Den hermeneutiska metoden tillämpas under analysfasen. Under varje avsnitt presenteras först hur undersökningen skall användas enligt litteratur, därefter beskrivs den praktiska tillämpningen. Kapitlet avslutas med en metoddiskussion.

Kvalitativ metod

Den hermeneutiska forskningsansatsen är kvalitativ, eftersom dess syfte är att försöka nå förståelse för en individ eller en grupp individer genom att beskriva hur de upplever sin situation (Hartman, 1998).

Praktiskt förfarande: För att fånga hur hemlösa kvinnor i Lunds kommun upplever sin situation samt det stöd som erbjuds har en kvalitativ intervjustudie genomförts.

Analytisk induktion

I studier där analytisk induktion används, är avsikten att undvika teoretiserande medan data samlas in. Detta för att informanterna inte medvetet eller omedvetet skall påverkas. Data som samlas in är relevanta till studiens syfte och problemformulering och först efter datainsamlingen är avslutad påbörjas analysen. Den analytiska induktionen delas in i tre faser vilka är planerings-, insamlings- och analysfasen (Hartman, 1998).

Planeringsfasen

Planeringsfasen består av två moment. Först formuleras en fråga vilket styr hela undersökningen. Därefter utformas undersökningen, det vill säga hur datainsamlingen skall ske och vilka kunskapskällor som skall användas samt hur urvalet skall ske (Hartman, 1998).

Praktiskt förfarande: Utifrån studiens ämnesval hemlösa söktes först relevant litteratur samt tidigare studier. Med utgångspunkt i materialet gjordes avgränsningen till att undersöka hur hemlösa kvinnor i Lunds kommun upplever sin situation samt hur de upplever det stöd som erbjuds. Som metod för datainsamling valdes personliga intervjuer. Därefter inleddes förberedelser att genom frivilliga organisationer komma i kontakt med hemlösa kvinnor. En intervjuguide utarbetades som underlag utifrån studiens syfte och frågeställning (Bilaga 2).

Etiska överväganden

En lokal arbetsgrupp för etisk prövning vid Hälsa och samhälle, Malmö högskola granskar empiriska uppsatser utförda av studenter. Förutom ansökan granskas även skriftlig information till intervjudeltagarna, skriftligt samtycke från deltagarna samt medgivande från verksamhetschefer (Malmö högskola, 2005).

Praktiskt förfarande: Denna studies etiska tillämpning är granskad och godkänd av arbetsgruppen.

För att informanterna skall kunna avgöra om de vill delta eller inte måste de få tillräcklig information, både muntligt och skriftligt. Forskaren skall försäkra absolut konfidentialitet (Malterud, 1998).

Praktiskt förfarande: Enligt etiska överväganden lämnades muntlig information, samt skriftligt informationsblad (Bilaga 3) om studiens syfte och handhavande av intervjumaterial samt försäkran om absolut konfidentialitet till deltagarna innan intervjustart. Deltagarna som medverkade helt frivilligt i studien undertecknade skriftligt sitt samtycke vid intervjutillfället (Bilaga 5).

Insamlingsfasen

Då semistrukturerade intervjuer tillämpas utarbetas en intervjuguide i förväg med teman som skall belysas. När syftet är att erhålla ny kunskap eller att samtalet kan bidra till nya frågor kring frågeställningen är det viktigt att intervjuguiden inte är för detaljerad och följs slaviskt. Informanten uppmanas att berätta om sina erfarenheter och upplevelser utifrån intervjuguidens tema. För att inte riskera att informant och studieansvarig skall tala förbi varandra, bör informanten informeras om vilken kunskap som eftersöks. Studieansvarig bör inte styra allt för mycket då det är lätt att samtalet styrs mot existerande kunskap, förförståelsen. Det är ofta sidospåren som innehåller och leder till förnyad kunskap. (Malterud, 1998).

Praktiskt förfarande: I denna studie tillämpades semistrukturerade intervjuer. Informanten informerades både muntligen och skriftligen om vilken kunskap som efterfrågades för att minska risken att samtalet skulle lämna ramarna allt för mycket. Diskussionsfrågorna var utifrån intervjuguiden öppna för informantens upplevda erfarenheter för att undvika att samtalen skulle styras efter min existerande kunskap och förförståelse.

Urval

Anledningen till vald urvalsstrategi är att en speciellt utvald grupp människor tydligt ger den information som är eftersträvd. Genom val av specifika personer och grupper kan attityder gentemot något tydligt framkomma, samt riklig information. Vi kan därmed lära oss mycket av gruppen. Valet kan även göras för deltagarnas egen skull vilka därmed så att säga utgör en intressant grupp (Hartman, 1998).

Praktiskt förfarande: Hemlösa kvinnor valdes som undersökningsgrupp för att ge information om hur utsatta kvinnor upplever sin situation samt hur de upplever det stöd som erbjuds. Kontakten med kvinnorna förmedlades via diakoni, härbärgat Piletorp och kontaktperson från socialtjänsten. Totalt ingick fyra kvinnor i studien med en ålder mellan 40-60 år. Alla fyra kvinnorna var mödrar, vilket inte ingick i mitt urval utan var en tillfällighet. Samtliga informanter hade varit i kontakt med socialtjänsten. Några av kvinnorna nämnde även polisen och berättade även om upplevelser från kontakt med sjukvården. De hade alla olika livserfarenheter, pro-

blem och levnadssituationer. Missbruk var bidragande orsak till situationen för en del av kvinnorna, medan livssituationen hade föranlett missbruk hos andra.

Analysfasen

Analysarbetet påbörjas enligt analytisk induktion först när allt datamaterial är insamlat och består av två olika moment. I det första momentet *kodas* datamaterialet, vilket innebär att materialet reduceras genom att det kategoriseras. Kodningen sker i två steg där det första är att finna begrepp i insamlat material utifrån uppsatsens syfte och frågeställning. Det andra kodningssteget är att finna kategorier som hjälp att tolka och förstå företeelser. En huvudkategori väljs ut som den viktigaste för de individer som undersökts och alla andra kategorier står i relation till denna. Moment två i analysdelen är själva *tolkningen* där man söker mening av de företeelser som undersökts. Tolkningen är slutpunkten i undersökningen och är tänkt att resultera i teorier (Hartman, 1998).

Praktiskt förfarande: Efter transkriberingen kodades materialet och gemensamma begrepp och kategorier utifrån syfte och frågeställning söktes. Därefter skrevs allt material samman utifrån de kategorier som valts och analyserades. För att ge en tydlig bild av kvinnornas erfarenhet och upplevelser används flertalet citat.

Hermeneutik

Varje människa uppfattar sin situation och sig själv genom att anknyta en särskild mening till de företeelser som omger denna. Med den hermeneutiska metoden försöker man komma åt något subjektivt och strävar efter förståelse för människors livsvärld. Denna förståelse går inte att erhållas genom mätning utan fås genom att tolka hur människor upplever sig själva och sin omgivning. Den hermeneutiska cirkeln ses som en process som rör sig från delar till en helhetsuppfattning (Hartman 1998).

Förståelse för andra människor påverkas av vår egen bakgrund. Studieansvariges förförståelse präglar därmed uppfattningen om informanternas livsvärld, så att resultatet blir en sammansmältning av dessa. Eftersom vi aldrig kan lägga vår egen förförståelse åt sidan kan vi aldrig få en fullständig förståelse eller nå en helt sann beskrivning av andra människors livsvärldar (Hartman 1998).

Praktiskt förfarande: Semistrukturerad intervjuteknik användes, som ett samtal där informanten uppmuntrades att berätta om sina erfarenheter och upplevelser utifrån intervjuguidens tema. Samtalen spelades in på band och transkriberades. Bandupptagning gjorde det möjligt att gå tillbaka i samtalet och lyssna på tonläge, uppehåll för eftertanke och betoning, vilket var till god hjälp då tolkning av materialet skulle ske. Den hermeneutiska cirkeln ses som en process som rör sig från delar till en helhetsuppfattning. Fyra kvinnors upplevelser och erfarenheter har utifrån var och en genom intervjuer tolkats, analyserats och slagits samman till en helhet för just dessa kvinnor, vilka utgör en egen grupp. Genom att koda och kategorisera all transkriberat material omvandlades delarna till en helhet, det vill säga hur hemlösa kvinnor som grupp upplever sin situation samt hur de upplever det stöd som erbjuds. Det sammanslagna materialet har åter tolkats och analyserats vilket presenterats i resultat/analysdel. Genom att använda citat från de enskilda kvinnorna utgör dessa åter en del, plockade ur gruppens helhet. I resultatdiskussionen utgör citaten, vilka tolkats utifrån valda begrepp och kategorier, en del i en större helhet genom att sättas i ett sammanhang i förhållande till tidigare studier.

Därmed kan föreliggande studie beskrivas som hermeneutisk då den genom tolkning av samtal med hemlösa kvinnor skall leda till en ökad förståelse om hur de upplever sin situation, hur de upplever det stöd som erbjuds samt en allmän kunskap om hemlösa kvinnors situation.

Metoddiskussion

Under detta avsnitt beskrivs först för- och nackdelar med analytisk metod enligt litteratur. Därefter följer mina erfarenheter om hur metoden fungerat praktiskt.

Urvalsproblematik

Undersökningar på utvalda människor eller grupper av människor har som avsikt att låta resultatet gälla för andra liknande personer eller grupp av människor. Därmed blir valet av intervjudeltagare och undersökningsplatser av vikt. De kvalitativa undersökningarna har betydligt färre individer än kvantitativa undersökningar. Fördelen med färre individer är möjligheten att gå på djupet i varje indi-

vids föreställningsvärld och få värdefull information. Informanter väljs efter att de antas inneha den kunskap som eftersöks. Nackdelen kan vara att felaktiga val av intervjudeltagare kan ge en skev undersökning, eller att det inte ger den kunskap som eftersöks (Hartman 1998).

Praktiskt förfarande: Kontakten med hemlösa kvinnor försvårades då fast bostadsadress saknas samt att kvinnorna förflyttar sig mellan olika platser. För att undvika att min förförståelse skulle påverka urvalet kontaktades inte kvinnor som vistades på så kallade kända tillhållsplatser. Istället tillbringades mycket tid och väntan i lokaler på framförallt diakoni i Lund. Urvalet och antalet kan vara missvisande för gruppen som helhet då kontakt med kvinnorna förmedlades via diakonin, härbärget och kontaktperson från socialtjänsten. De kvinnor som befann sig på annan institution, behandlingshem, fängelse eller någon annanstans kom inte med i studien. Urvalet bestod endast av kvinnor som faktiskt utnyttjade den hjälp som erbjuds.

Intervjuproblematik

Den kvalitativa forskningsintervjun tar ofta lång tid och kräver lugn och ro. Intervjuformen innebär att datainsamlingen genererar en stor mängd material, först i form av bandinspelningar och därefter i utskrivet material. Genomförande och transkription är resurskrävande, men ger tillfälle till rättelse inför kommande intervjuer om materialet exempelvis är för magert (Malterud, 1998). Det är svårt att uppnå objektivitet på grund av intervjuarens och kontextens inverkan. Datamaterialet baseras på det informanterna säger snarare än vad de gör, det vill säga uttryck och handling är inte alltid överensstämmande. Intervju med bandspelare är en konstlad situation där bandspelaren kan ha en hämmande effekt (Denscombe, 2000).

Praktiskt förfarande: Varje intervju varade mellan trettio till sextio minuter beroende på hur öppna kvinnorna var om sina livserfarenheter. Intervjuerna kunde ske under lugna förhållanden i ett rum som ställdes till förfogande. Informanterna hade lättare att samtala kring frågorna som ställdes än utifrån diskussionsbegreppen (se bilaga 1). Möjligen kan det bero på att samtalen ofta redan berört begreppen, eller att kvinnorna var ovana vid intervjuformen. Kvinnorna sökte hela tiden

ögonkontakt, vilket kan bero på att de ville försäkra sig att jag förstod vad de ville förmedla eller se om jag dömde dem negativt utifrån vad de berättade? Samtliga berättade öppet om personliga och traumatiska händelser vilket kan tolkas som att bandupptagningen inte hade någon hämmande effekt. Samtalen genererade cirka tre och en halvtimmes bandupptagning som skrevs ut ordagrant.

Fördelen med metoden var den personliga kontakten med hemlösa kvinnor och kunskapen som jag erhöll genom kvinnornas öppenhet om hur de upplever sin situation samt hur de upplever det stöd som ges. Möjligheter gavs att ställa följdfrågor till intervjufrågorna efterhand beroende på vad som uppkom under samtalet. Nackdelen med metoden är att den var tidskrävande.

Analysproblematik

Det gick inte att finna kategorier med kristallklara gränser. Bemötande och våld ger till exempel effekter i form av känslor och känslor kan påverka hur någon upplever bemötande.

RESULTAT/ANALYS

Resultatet kommer att presenteras utifrån de kategorier som intervjumaterialet delats in under. Under varje kategori växlas texten med citat för att ge mer tydlighet och styrka av kvinnornas upplevelser. Resultatet visar att informanterna beskriver dels generellt hemlösa kvinnors situation och stödbehov, dels den egna situationen och behov av stöd.

Då begreppet hemlösa definieras på olika sätt kan det bli missförstånd om inte studieansvarig förstår hur informanterna ser på hemlöshet och dess orsaker. Därmed förs en diskussion om begreppet. Att inte ha något eget riktigt boende är en gemensam utgångspunkt för alla informanterna. Vidare utvecklar de att någon form av missbruk är den största orsaken till hemlöshet men även att ekonomiska problem kan leda till hemlöshet och att det kan drabba vem som helst.

Informanterna uppskattar antalet hemlösa kvinnor i Lund till cirka tio stycken, men poängterar att det finns ett mörkertal. Den dolda hemlösheten förklarar de med:

”Därför att det är mycket skam och skuldbelagt just för kvinnor.”

Kategorierna och underkategorierna:

1. Bemötande

- krav
- kontroll
- attityder/fördomar
- delaktighet

2. Känslor

- rädsla
- lycka
- värde

3. Våld

- fysiskt
- sexuell
- psykisk

4. Stödbehov

- ekonomi
- boende
- missbruk
- psykiskt
- sysselsättning

Bemötande

Allmänt berättar kvinnorna att de försöker undvika kontakten med socialtjänsten, att det är svårt att få tag på handläggare, att det tar för lång tid innan hjälp når fram samt brist på respektfullt bemötande. Tre av kvinnorna beskriver:

”Proceduren med de sociala myndigheterna den är så långsam så skadan hinner ju i regel ske först och sen så agerar man va...”

”Jag vill hålla mig väck från myndigheterna. Det är min egen lilla protest va. Det är ju lite revolt av mig där va.”

”Ja jag har... jag har inte varit så omtyckt av socialen, så de har dömt mig utan att ta reda på vem jag är. Varför bemöta oss som... ja, vi har inget värde. Så är tyvärr många myndigheter också som bemöter oss, många i socialen också de tycker... bra att göra självsanering, eller nåt sånt där.”

Kvinnorna beskriver även att det beror på tur när det gäller vem som blir deras handläggare, vilket följande citat ger uttryck för:

”Jag har haft en jäkla tur liksom, jag som har fått dom där/.../. vet du, men de flesta har ju ett helvete med socialen.”

Kvinnorna upplever det som om handläggarna inte har befogenheter att själv fatta några beslut. Två av kvinnorna uttrycker sin uppfattning:

”Men jag vet inte, de sitter på socialen och har inget att säga till om/.../. de får inte ta några beslut själv alls som jag uppfattar det. Det är inte konstigt att en socialassistent efter en timme och gång på gång på gång... och aldrig få fatta beslut, så meningslöst. Vad är det för mening att prata med den om de inte kan bestämma nånting? Det är bara en eller två av dem som sitter där som tar alla besluten. Jag blir /.../. bara ett papper som ligger där. De som försöker... ja det sitter där inte så länge heller, de blir inte kvar/.../. man får intrycket av att de inte är självständiga människor. De som agerar själv på socialen de håller inte länge /.../. de har en viss policy som de måste följa och det gör de allihop, ibland undrar man vem de är till för, om det är för att bara ha ett jobb eller vad det är. Ok men nu har jag faktiskt träffat någon som har varit rätt vettiga.”

”Nej jag tycker inte dom direkt har förståelse utan de går bara efter sina djävla paragrafer. Ursäkta jag svär. Nej det är inte mycket hjälp, de tittar bara i sina papper.”

Kraven för att få hjälp från socialtjänsten upplevs som orimliga för kvinnorna. För att inte riskera att bli vräkta måste de vara drogfria och inte få några återfall, vilket följande citat beskriver:

”Jag förlorade lägenheten, även om visst fanns misstag från min sida, men jag fick återfall då och började missbruka va, men missbruk är lika mycket sjukdom som alkoholism. Och då ska man inte kasta ut människan på gatan, och definitivt inte när man hade barn boende hos sig/.../. så stänger de då mig ute och kommer med såna orimliga KRAV.”

Krav ställs också för att få socialbidrag vilket kan bidra till negativa konsekvenser för livssituationen. Kvinnan som citeras är beroende av sin bil och upplever att allt tas från henne:

”Socialen säger att jag måste sälja bilen/.../. men de anser liksom att jag inte ska ha bil och det stoppar ju min, mitt sätta att leva/.../. Alltså, men här verkligen så slår de undan benen. Först ska man bli av med sitt jobb, så ska man bli av med sin bostad och sen får man inte ens ha en liten billig bil ...”

Socialtjänsten upplevs som ren kontroll och inte som någon hjälp, vilket även kan skapa en otrygghet. I det första citatet beskriver en kvinna härbärgets regler och i det andra beskrivs hur kontroll skapar otrygghet:

”På stödboende får du inte ha besök, mer än mellan klockan tre och fem för kvinna och mellan åtta och tio. Du får bara ta emot kvinnor som besök. Bor du på själva härbärgets alltså, är det bara en plats för kvinnor, där är väl 10 eller 12 platser för män. Man måste va ute senast klockan 9 på morgonen, och får komma in igen klockan sju. Efter klockan elva på kvällen så blir du inte insläppt. Det innebär att du får frukost på morgonen och mat på kvällen. Men jag som alla andra människor kan ju bli hungrig mitt på dan, va, och socialen säger: att du får ju mat från härbärgets. Ta en sån sak som att gå på toaletten, det kostar fem kronor. Jag blir kissnödig efter klockan nio fram till klockan sju på kvällen. Vad gör jag som kvinna om jag har menstruation?”

”Jag hade ett stödboende en gång och hade ett sånt gammalt lås en smäck va så när man slår igen dörren så är man utelåst... jag hade sjutillhållarlås, men den hade jag inte nyckel till, för om det är något så skulle de kunna låsa dörren så jag inte kom in i min lägenhet. VET du vilken otrygghet det är att veta.../.../. vilket godtycke, så bara dom LÅSER dörren så jag inte skulle komma in. Det slutade med att jag inte vågade sova i mitt sovrum! Jag låg och tittade på dörren ifrån vardagsrummet, hela tiden.”

Hemlösa möts av attityder och fördomar i samhället. vilket följande tre citat beskriver:

”Som kvinna och hemlös eller uteliggare och så där också, man är ... en man alltså, det är synd om honom: här har du en slant... Och så där alltså, men en kvinna alltså speciellt om man är ...åh alltså det måste vara fel på henne! Attityden är så alltså. Det märker man också när man säljer tidningar också, vissa tittar bara så, och säger att du är för fint klädd för att vara hemlös. Då får jag förklara lugnt och sansat att för att man är hemlös behöver man inte gå trasigt klädd. Man behöver inte se ut som en slashes.”

”/.../. men även om man skulle bli helt drogfri, så är man ändå dömd på förhand för vad man har gjort innan en gång/.../.en gång dömd, alltid dömd. För du får aldrig en chans att visa vad du kan och att du vill va en annan människa. Du är helt enkelt dömd på förhand... Så illa är det... En gång dömd, alltid dömd. ”

”Och att allmänheten, de ska inte ha fördomar, alltså sånt som de har hört eller nånting, ta reda på saker och ting, hemlösheten är stor och en del av samhället så alla borde känna till vad det är för nånting, vilka vi är och varför vi blir och...så.”

Kvinnorna kan inte känna delaktighet och möjlighet att påverka sin situation. Att inte ha någon adress innebär förutom att de inte får någon personlig post, även att de inte får någon samhällsinformation eller valsedel som krävs för att kunna delta i val. De som har socialbidrag anses ha färre möjligheter till självbestämmande än de som har pension, eftersom bidragstagaren måste göra som socialtjänsten bestämmer. Detta beskriver två av kvinnorna:

”Alltså jag vill ju inte att någon ska bestämma över mitt liv, och nu har jag min pension så de kan inte ta mig helt och hållet. Så som de stackarna som har socialbidrag alltså, och måste göra som de säger. Alltså deras egen vilja räknas inte. Vad de vill och inte vill. De lyssnar inte.”

”/.../. det var liksom bara att de skulle kontrollera och det var ingen hjälp, man fick inte vara med och...alltså med hjälp menar jag att man gemensamt alltså, det måste ju va nånting som man gör gemensamt, att de inte bara går över huvudet på en för då är det en...man är ju vuxna människor och man måste ju ha lite, va med och bestämma själv också. Jag menar att de omyn-dighetsförklara en och kontrollerade en liksom och man känner sig lite lu-rad.”

Känslor

Rädsla uttrycks som stress, oro, ångest och trygghet/otrygghet inom olika områden beroende på olika orsaker. Några av kvinnorna berättar öppet om sina traumatiska upplevelser från sitt liv som de bär med sig. Känslorna som dessa genererar dämpas med droger och/eller alkohol för att ”uthärda smärtan som man har i situationen man sitter i” som en av kvinnorna uttrycker. Vidare berättar samma kvinna:

”Jag har såna fruktansvärda mardrömmar och sover dåligt på nätterna... vilket innebär att när jag missbrukar så kan jag sova på dagen. Då stör jag ingen. Men på nätterna skriker jag då bearbetar jag mitt trauma.”

Att mista sin bostad innebär för kvinnorna stress, oro och ångest. Framförallt att med sina barn inte veta var de skall ta vägen. Att ha tak över huvudet och en egen bostad är grunden för trygghet. Två av kvinnorna beskriver även bostadens betydelse:

”/.../. jag har ju tak över huvudet va, jag behöver inte ligga ute på gatan, jag behöver inte utnyttja min kropp för att få tak över huvudet/.../. likadant har jag inget knark så har jag inget knark, och jag tänker definitivt inte ligga

med någon kille för att få ihop till de. Där har jag min...moral och jag tycker fruktansvärt synd om de kvinnorna som behöver göra det.”

”Och vet du vad det bästa är? När jag kommer hem, så slipper jag få stryk. Det är liksom en ny känsla för mig, nu är jag vuxen va, första gången i mitt liv, jag kan gå ut med vem jag vill, jag kan gå ut på puben om jag vill, och det bästa av allt... jag får inte stryk.”

Hos vissa kvinnor finns en oro att plötsligen kastas ut från sitt boende. Det kan både vara av socialtjänsten eller en sambo, vilket följande två citat beskriver:

”Trygghet det är att... Rättighet, som tak över huvudet. Just det där alltså att man är orolig att kanske imorgon är jag ute härifrån, men det finns ingen trygghet. Ingen trygghet någonstans, så det gör det omöjligt att må bra.”

”Jag var sambo till och från med en man under en period, men var jag inte en snäll flicka och lydde och så, så flög jag ut alltså, han kastade ut mig alltid, alltså är man inte till lags så flyger man ut. Om det är natt o vinter o snö eller regnar spelar ingen roll. Alltså det är kvinnans öde och så var det fram och tillbaks.”

Andra upplever boende via socialtjänsten annorlunda. För en av kvinnorna har detta bidragit till en positiv vändning vilket hon beskriver som:

”Jag har mått rätt så bra nu, sen jag fått den här lägenheten, att man inte är beroende av andra människor. Jag behöver inte va på ett visst humör, som när man flyttar runt så blir man väldigt pressad/.../. Att man kan stänga sin egen dörr, jag träffar människor när jag vill och gör vad jag vill när jag vill. Det är väldigt viktigt tycker jag.”

Mest utsatta för otrygghet anses uteliggarna vara. En av kvinnorna beskriver sin erfarenhet som uteliggare:

”/.../. när jag var uteliggare så det var bra så länge man fick sova på toalettterna, men sen blev vi iväg körda därifrån också, och det var ju min enda

TRYGGHET toaletten där/.../. Så det var min enda trygghet och huvudplats, som man kunde känna sig trygg och ...den tog dom bort.”

Att vistas på offentliga platser som att gå i affärer, att visa sig avklädd på ett badhus kan utlösa ångest. En situation som för de flesta är naturlig beskriver en kvinna:

”Att gå in i en affär och handla kläder kan vara fruktansvärt. Jag får sån panikångest så jag måste ha ett stöd med mig in, för jag får för mig att ALLA tittar på mig va. Och då vet jag inte vad jag sak göra så då rusar jag ut. Alltså det är sån osäkerhet.”

Att skapa ett socialt nätverk kan också ge ångestladdade känslor, vilket två kvinnor beskriver:

”Det är inte så lätt att skaffa sig nya vänner vid min ålder. ”

”De kommer mig hit men inte närmre, för de jag tycker om dör. Jag har så mycket att bearbeta med psykiskt, inte bara mitt missbruk och så då den här ENSAMHETEN ... den är fruktansvärd va/.../. Allting jag gör idag, är en utmaning för mig. Jag utmanar mig själv varje dag och konfronterar mig själv för rädslan.”

Det finns även oro inför framtiden bland annat för hur det ekonomiska skall utveckla sig och/eller boendet. Oron för framtiden beskriver en kvinna som:

”ORO ... det är alltså mycket oro när man inte har, man lever i kappsäck, du vet om två år är jag ... år ska jag leva ute då eller? Eller ska jag sitta här fortfarande?”

Kvinnorna har inga stora behov av att få en känsla av lycka. Det kan vara att bli vänligt bemött av någon på morgonen eller en solig dag. En kvinna beskriver en lycklig dag:

”Kan va att jag har lite pengar på mig och kan unna mig att köpa en dricka och en kaka och en tidning, ta det i en kasse i cykelkorgen, då brukar jag alltid ha ett mål där jag inte avviker från, som till exempel en park, sen sitter jag där med min tidning, man ser och känner lite folk i omgivningen men ändå långt ifrån mig. Så ingen kommer inpå mig. Men sen när jag cyklar hem så kan jag svänga av lite höger och vänster. Det är en dag för mig. Det är LYCKA!”

Känslan av att ha ett värde kan sammanfattas för alla kvinnorna genom en kvinnas uttryck:

”Som sagt som kvinna så, man är inte vatten värd. Inte ens hos sina egna kretsar alltså, alla missbrukarkvinnor är ingenting. Man är inget värd. Oavsett om man är missbrukare eller inte, alltså alla har rätt att leva, och rätt att få någonstans i alla fall tak över huvudet. Och någorlunda drägligt liv... Alltså egentligen gör man inget vettig. Att ha något att utträta varje dag, eller att någon ens skulle behöva en, nä.../. Att man känner att man gör en insats, att man känner att man är en del i samhället, så att man gör någon nytta för samhället också. Så att någon skulle behöva MIG, det är lite frustrerande. Alltså, det är ingen som behöver mig... så vad har jag för funktion då? Så jag försöker lära mig något nytt varje dag. Vad som helst. Annars står hjärnan still helt och hållet. VAR PLATSAR JAG?”

Våld

Några av kvinnorna berättar om våldet som de utsätts för, både fysiskt, sexuellt och psykiskt. Hur det är att konstant leva med hot om våld beskrivs som:

”Man måste hela tiden va på din vakt, speciellt som kvinna, man måste hela tiden tänka var nånstans man bor och hur man...man får improvisera också om nånting händer. Jag har blivit utsatt för såna obehagliga situationer men jag har klarat mig tack och lov. Det är ren överlevnad. Då måste man hålla lugnet och nerverna i styr. Alltså inte låta dem... det är ren psykologisk fråga. Sen är det ju de som flyr också... våldet är ju nästan överallt kan man säga, det är skrämmande.”

En av kvinnorna berättar hur hennes svartsjuka före detta man behandlade henne:

”Jag fick inte prata och umgås med vem jag ville, det skulle han alltid kontrollera. Jag är ju upplärd, så att säga, att man lyder mannen, Jag fick stryk så örat det blödde och jag ... en stor verktygslåda över ansiktet när jag låg på golvet och skrek/.../. det slipper jag idag.”

Alla kvinnorna nämner att de som kvinna löper stor risk att bli sexuellt utnyttjade eller våldtagna av män. Många kvinnor säljer sin kropp för att överleva och få tak över huvudet vars konsekvenser en av kvinnorna beskriver:

”Jag har blivit nerdrogad och sexuellt utnyttjad av två män, vilket gör att jag idag lätt missuppfattar om en man råkar röra vid mig. En komplimang behöver ju inte innebära att han tänker utnyttja mig. Det gäller ju även att den ges på rätt sätt. Socialen räknar iskallt med att kvinnan alltid har någon man som de kan bo hos, vilket innebär också att många kvinnor blir utnyttjade...sexuellt.”

Kvinnorna berättar att kvinnojouren endast tar emot kvinnor som blir utsatta för våld och inte missbrukar. Detta har de full förståelse för, men poängterar att det inte finns någon hjälp för kvinnor som missbrukar och flyr från våld inom hemmet. Det som istället väntas dessa kvinnor beskrivs:

”Jag fick många erbjudande att få låna soffa men det var hos karlar så nej jag tar inte risker. Alltså det finns ingen rättvisa när det gäller...alltså blir jag våldtagen, misshandlad eller så, vad bryr sig myndigheterna om det? De skulle bara va glada att bli av med en.”

Våld innebär även psykisk misshandel, vilket upplevs både kränkande och förnedrande. Detta kan innebära allt från att bli utslängd av sin sambo till att söka hjälp hos socialtjänsten. Denna förnedring beskrivs av en kvinna:

”Vi kvinnor ja vi kvinnor blir utslängda helt enkelt. Som precis nästan alltså, gubben behåller kanske lägenheten och kärringen ska ut. En slags makt, de

har ju liksom oftast större inkomst också. Och många kvinnor har inte några riktiga inkomster, tänk på dem som varit hemmafruar så länge. Och gubben får för sig att ”nej nu har jag en annan så nu får du ut”. På så sätt kan en kvinna lätt bli hemlös. Det är förnedrande. Både att bli utkastad av sambon och söka hjälp hos socialen.”

Några av kvinnorna har via socialtjänsten haft plats på härbärgets Piletorp och berättar om upplevelser därifrån i form av visitering, även kroppslig varav en beskriver:

”Nackdelen var att du hade inget privatliv. När du kom in så kollade de väskorna, alltså en kvinnas väska det är det allra heligaste, upp med allting och vem som helst kan se, när de tar ut allting från väskan. Det fanns ingenting heligt och inget privat. Alltså det kändes lite förnedrande och frustrerande/.../. Ibland såg jag det som övergrepp, det beror på vilket sätt de kollade på. Vissa var hänsynsfulla och vissa så där lite...mindre.”

Stödbehov

Vare sig LKF, Lunds kommuns fastighet AB, eller andra fastighetsägare hyr ut till någon med skulder. Utan arbete eller annan fast inkomst är det mycket svårt att få en bostad, utan bostadsadress är det lika svårt att få ett arbete, vilket beskrivs med följande citat:

”Problemet är också att när man inte har haft något arbete och inte har några referenser så är det omöjligt att få ett normalt kontrakt.”

När kvinnan får ett boende, behöver hon ekonomisk hjälp med att inreda sitt hem i form av möbler och hushållsartiklar.

Kvinnorna har många konkreta förslag gällande boendeformer och menar att det finns behov av fler kvinnoplatser och i olika former beroende på kvinnans behov. Akutplatser i form av härbärge, från vilka kvinnor senare kan få utslusningsboende, stödboende eller gruppboende. Stödboendet på Piletorp ser de som ett institutionsboende. En av kvinnorna föreslog:

”I Malmö har de gjort, där ute vid Mobilia, har de byggt ett sånt där område med hus som liksom man sätter upp...baracker. Jag vet de hade 40 lägenheter, som genomgångslägenheter för hemlösa och de får bo där i ett år. Då har de ju tid på sig att söka och socialen kan gå in som garant, men egentligen ska man inte bo en i en sån klump, men tillfälligt, men de kan gå in en som en garant som garanterar hyran. Istället för att betala miljoner som de gör till hotell och som inte för dem till nånting. Nu hörde jag till exempel där vid La Strada ett sånt där vandrarhem som var till salu. Varför satsar inte socialen på att köpa ett sånt ställe i stället och rusta upp, det behöver inte kosta så mycket, de skulle tjäna jättemycket pengar på det.”

Alla kvinnorna menar att missbruk är en sjukdom och skall betraktas och behandlas som sådan. En liknelse gjordes med cancer, att en patient som har cancer får komma in på sjukhus och får all behandling som finns att tillgå, medan någon med missbruk där sköts behandlingen via socialtjänsten. På socialtjänsten ställs inte samma kunskapskrav på personalen som på sjukhus. Önskemål om ökad kunskap angående missbruksproblem framgår av dessa två citat:

”Många av dem som då ska va ens hjälp och stödperson, om man säger så... de är så totalt okunniga, de har ingen utbildning med, om man säger, med nånting om missbruk och hur det är. Men sätt inte alla missbrukare på samma typ av behandling, för det som funkar på dig kanske inte funkar på mig va.”

”Ja, alltså inte såna pekfingrar och så, att du måste göra så och så. Man ska inte tvinga någon att sluta och ... och jag kan inte lova ens till mig själv att jag kommer att jag aldrig mer kommer att ta någonting och nu ska jag hålla mig drogfri och så, alltså det går inte, det är det ingen som kan lova, man måste ta det på sitt sätt om man vill, det är ju frågan om det också.”

Som tidigare nämnts berättar några av kvinnorna öppet om sina traumatiska upplevelser från sitt liv som de bär med sig. Ångesten dämpas med droger och/eller alkohol för att uthärda smärtan. En av kvinnorna berättar om en traumatisk upplevelse som hon utsatts för. Hon såg senare i tidningen att en socialsekreterare blivit

hotad av en man med kniv och att det tillsattes en krisgrupp och undrar var krisgruppen fanns för henne då hon behövde den:

”Även som missbrukare så har du känslor, vilket inte folk tycks tro va, och det är inte lönt att försöka kämpa ibland, utan inse det va.”

Några av kvinnorna uttrycker behov av meningsfull sysselsättning. Försäljning av de hemlösas tidning, Aluma, har en viktig och stor betydelse genom att det ger en anledning till att komma ut, men de behöver även andra aktiviteter istället för att ta droger. Önskemål om aktivitet beskrivs enligt följande:

”Jag skulle vilja bli lite mer aktiv, jag har lite svårt för att hitta på, det måste hända lite mer/.../.Jag skulle vilja gå på vattengympa, men jag vill inte gå in med baddräkt ensam. Då vill jag ha någon med mig. Jag skulle inte vilja gå in på ett gym på stället heller för den delen... själv. Jag tycker inte om att ta av mig kläderna/.../. Jag skulle vilja måla, men jag kan inte det. Jag känner att jag behöver göra lite mer grejer.”

Åter kommer en av kvinnornas ord väl till pass:

”Att ha något att uträtta varje dag, eller att någon ens skulle behöva en, nä/.../. Att man känner att man gör en insats, att man känner att man är en del i samhället, så att man gör någon nytta för samhället också. Så att någon skulle behöva MIG, det är lite frustrerande. Alltså, det är ingen som behöver mig... så vad har jag för funktion då? Så jag försöker lära mig något nytt varje dag. Vad som helst. Annars står hjärnan still helt och hållet. VAR PLATSAR JAG? ”

Hur kvinnorna ser på framtiden skiljer sig mellan oro som tidigare nämnts, hoppfull framtid med önskemål och planer om aktiviteter samt:

”Framtiden... framtiden för mig är lång borta. Jag lever en dag i taget”

Analys av resultatet

Mycket intervju material med viktig information som beskriver hur kvinnorna upplever konkreta händelser redovisas inte som resultat, då risken för att identiteter kan röjas är överhängande och sekretessen därmed riskerar att brytas.

Margaretha Järvinen (1995) hävdar att om man skall isolera en gemensam faktor till orsak för kvinnors hemlöshet, så är det förekomsten av familjevåld, vilket även FEANTSA:s, (SOU 2001:95) senaste transnationella rapport visar på. I denna intervjustudie framkommer tydligt att våld förekommit i majoriteten av informanternas tidigare relationer, men ingen av dem nämner att våldet orsakat deras hemlöshet utan att missbruket är den gemensamma faktorn.

Ulla Beijer (2000) tar upp tre aspekter på hur hemlösa kvinnors situation skiljer sig från mäns, *mödrskapet*, *övergrepp* och *utan hem*. Alla informanterna har barn, vilka omnämns i situationen där kvinnorna beskriver att de kastats ut ur bostaden trots att det fanns barn med i sammanhanget. Mödrskapet i sig självt diskuterades inte under intervjuerna eftersom kvinnorna inte själv tog upp ämnet och det inte är studiens syfte att beskriva kvinnornas relation med sina barn. Informanterna berättar att många kvinnor blir beroende av män och ofta utnyttjas sexuellt och misshandlas då de försöker och behöver få tak över huvudet. Citatet från en informant ”...blir jag våldtagen, misshandlad eller så, vad bryr sig myndigheterna om det? De skulle bara va glada att bli av med en” visar tydligt avsaknad av tilltro till samhällets stöd och åtgärder. Alla kvinnorna önskar högst av allt en egen lägenhet som boendeform, men ger även uttryck för behov av stödpersoner, hjälp att hantera trauman och sysselsättning. Omgivningens attityder upplever kvinnorna som att vara dömda på förhand, känslan av att betraktas som misslyckad och att betrakta sig själv som misslyckad uttrycker kvinnorna på flera sätt, bland annat:

”Därför att det är mycket skam och skuldbelagt just för kvinnor.”

”Förnedrande att bli utslängd och behöva söka hjälp hos socialen.”

Ingrid Sahlins och Catharina Thörns rapport (SOU 2001:95) som togs fram för FEANTSA hävdar att skillnaden i myndigheternas retorik om kvinnors behov och

myndigheternas kontrollutövande är påtaglig. Av intervjumaterialet framgår tydligt att informanterna betraktar socialtjänsten som kontrollerande istället för att ge stöd och hjälp:

”Jag hade ett stödboende en gång och hade ett sånt gammalt lås en smäck va så när man slår igen dörren så är man utelåst... jag hade sju tillhållarlås, men den hade jag inte nyckel till, för om det är något så skulle de kunna låsa dörren så jag inte kom in i min lägenhet. VET du vilken otrygghet det är att veta.../.../. vilket godtycke, så bara dom LÅSER dörren så jag inte skulle komma in. Det slutade med att jag inte vågade sova i mitt sovrum! Jag låg och tittade på dörren ifrån vardagsrummet, hela tiden.”

SOU 2001:95 beskriver att både hemlösa kvinnor och män väljer att hellre bryta med hjälpsystemet än att underkasta sig systemets normer och regelsystem gällande till exempel ekonomiskt bistånd och plats på ett boende. Informanterna upplever kraven för att få hjälp från socialtjänsten som orimliga. Bland annat måste de vara drogfria och inte få några återfall för att inte riskera att bli vräkta. Ett annat krav som ställs för att få socialbidrag är att bidragsökande inte tillåts vara bilägare. En av kvinnorna beskrev sin brytning med socialtjänsten:

”Jag vill hålla mig väck från myndigheterna. Det är min egen lilla protest va. Det är ju lite revolt av mig där va.”

Hans Swärd (1998) beskriver möten mellan hemlösa och sociala myndigheter. Genom att de hemlösa inte uppfyller de krav som ställs kan myndigheter lätt från säga sig ansvar genom att lägga skulden på de hemlösa. Organisationen kan vara så oöverskådlig och reglerna för att få hjälp så luddiga att de behövande har svårt att hitta fram till rätt instans. Socialarbetare och hemlösa kan även ha olika uppfattningar om vad som är hjälp. Informanterna berättar om att de upplever att processen är så långsam att skadan redan hunnit ske innan socialtjänsten agerar. Kvinnorna upplever även att handläggarna inte har befogenheter att fatta egna beslut utan följer en policy och paragrafer:

”Nej jag tycker inte dom direkt har förståelse utan de går bara efter sina djävla paragrafer. Ursäkta jag svär. Nej det är inte mycket hjälp, de tittar bara i sina papper.”

Några av kvinnorna påtalar att man skall ha tur med vilken/vilka handläggare som tilldelas väcker frågan om människors livssituation skall vara beroende av att ha tur med handläggare inom socialtjänsten?

Hans Swärd (1998) hänvisar till Järvinens undersökningar vilka visar att hemlösa kvinnor upplever att deras problem inte blir tagna på allvar. Informanterna uttrycker att socialtjänsten inte har någon förståelse och inte lyssnar på vad de säger. Vidare visar undersökningar att härbärgens ordningsregler och rutiner kan upplevas kränkande. Om det beskriver en av kvinnorna:

”Nackdelen var att du hade inget privatliv. När du kom in så kollade de väskorna, alltså en kvinnas väska det är det allra heligaste, upp med allting och vem som helst kan se, när de tar ut allting från väskan. Det fanns ingenting heligt och inget privat. Alltså det kändes lite förnedrande och frustrerande. Ibland såg jag det som övergrepp, det beror på vilket sätt de kollade på. Vissa var hänsynsfulla och vissa så där lite...mindre.”

Sammanfattningsvis visar resultatet i denna studie att hemlösa kvinnor i Lund upplever sin situation samt det stöd som erbjuds i många avseenden på liknande sätt som kvinnor i redovisade studier.

AVSLUTANDE DISKUSSION

Metoden, analytisk induktion utgår inte från någon teori. Även teoretiserande under de tre faserna skall undvikas. Enligt Hartman (1998) är tolkningen slutpunkten i undersökningen och är tänkt att kunna resultera i teoribildning. Jag har valt att jämföra resultatet från denna studie med tidigare studier samt även öppna vägarna för vidare studier, där olika teorier kan tillämpas.

Syftet med denna studie var att undersöka hur hemlösa kvinnor i Lunds kommun upplever sin situation samt hur de upplever det stöd som erbjuds. Sammanfattningsvis visar denna studie att hemlösa kvinnor inte uppfattar att socialtjänsten ger stöd efter behov utan oftare ställer krav och utgör en kontroll. Kvinnorna upplever att de är rättslösa, inte har något samhällsvärde och är dömda på förhand.

Den första huvudfrågeställningen gällde om det stöd kvinnorna erbjuds stämmer överens med kvinnornas behov. Ingrid Sahlins och Catharina Thörns (SOU 2001:95) rapport som togs fram för FEANTSA:s, hävdar att skillnaden i myndigheternas retorik om kvinnors behov och myndigheternas kontrollutövande är påtaglig. Kvinnor som bryter mot uppsatta regler riskerar vräkning och därmed sätts de i en situation där de riskerar att bli beroende av män för att få tak över huvudet. Det är alltså viktigare att upprätthålla regler än att se till kvinnans behov.

Informanterna i denna studie upplever att de inte får det stöd från socialtjänsten som de behöver utan upplever att processen är så långsam att skadan redan hunnit ske innan socialtjänsten agerar. Kvinnorna upplever även att handläggarna inte har befogenheter att fatta egna beslut utan följer paragrafer och en policy samt även att orimliga krav ställs för att över huvudtaget få hjälp. Påtalanden om att ha tur med vilken/vilka handläggare som tilldelas väcker frågan om människors livssituation skall vara beroende av att ha tur med handläggare på socialtjänsten? Är detta rimligt?

Den andra huvudfrågeställningen gällde vem som formulerar de behov som styr det stöd kvinnorna erbjuds. Denna studie ger inte något svar på detta utan genererar snarare ytterligare frågor. Ulla Beijer (2000) visar i sin studie hur hemlösa kvinnor historiskt sett kommit i skymundan och att omhändertagandet av de hemlösa kvinnorna skett på ”männens villkor”. Vidare beskriver hon tre olika aspekter på hur hemlösa kvinnors situation skiljer sig från mäns. Är det mäns normer som styr stödformerna och inte kvinnornas behov? Samhället är föränderligt och utvecklas mycket snabbt. Följer de riktlinjer som styr socialtjänsten samhällsutvecklingen? Studier visar flera orsaker till hemlöshet. Är stödet som erbjuds anpassat efter de behov som uppstår?

Informanterna i denna studie definierar tydligt sina behov av stöd och föreslår även konkret hjälp:

Att ha en bostad och tak över huvudet står högst bland önskemålen. Kvinnorna ger många förslag gällande boendeformer beroende på deras behov till exempel akutplatser, utslussningsboende, stödboende eller gruppboende. Akutplatser kan eventuellt även gälla kvinnor som blivit utsatta för våld och/eller har missbrukarproblem. Kvinnorna ger konkreta förslag som genomgångslägenheter liknande de som finns vid Mobilia i Malmö eller att kommunen köper upp fastigheter, att renoveras och nyttjas som akutplatser och utslussningsboende. Vidare framkom behov av stöd att bygga upp ett hem med det mest elementära som hushållsartiklar och lite möbler.

Kvinnorna uttrycker önskemål om ökad kunskap angående missbruk hos handläggarna på socialtjänsten, vilket ger dessa möjligheter att ge lämpligt stöd. Frivillig och individanpassad behandling anses vara lämpligast, samt att stöd efter avslutad behandling fungerar.

Droger och/eller alkohol dämpar den oro och ångest som kvinnorna bär inom sig. Att enbart behandla missbruket har oftast ingen långsiktig och hållbar effekt, utan kvinnorna måste även ha hjälp att bearbeta och hantera orsakerna till sin ångest. En av kvinnorna undrar var krisgruppen var för henne när hon behövde den. Man kan ju fråga sig om de resurser och den beredskap som finns i samhället är till för alla?

Kvinnorna efterlyser meningsfull sysselsättning och aktiviteter. De uttrycker ett starkt behov av att uträtta någonting mer än att sälja tidningen Aluma, även om den har en stor och viktig betydelse. Det framkommer även behov av stöd vid olika aktiviteter som annars kan frambringa ångest som till exempel att besöka affärer eller gymnastikinrättningar, men även för att aktivera och inspirera.

Genom vald analysmetod av insamlat intervjumaterial, det vill säga att varje individs upplevelser genom kodning och kategorisering slogs samman till en helhet samt genom koppling till tidigare studier kan man anta att resultatet från denna undersökning äger viss validitet och generaliserbarhet. Resultatet visar också på

en överensstämmelse med tidigare studiers resultat och på intressanta frågeställningar att ta fasta på i kommande studier.

Jag föreslår att studier genomförs angående hur handläggare inom socialtjänsten upplever sin arbetssituation, sin utbildning angående missbruksproblematik, huruvida socialtjänsten arbetar utifrån ett genusperspektiv och om de uppfattar att de har möjlighet att erbjuda stöd efter behov. Det skulle vara intressant att, ur aspekten om det är en allmän uppfattning, undersöka om även andra målgrupper än hemlösa kvinnor upplever det stöd som kommunen erbjuder på liknande sätt. Jag föreslår även att undersökning görs om barn till hemlösa, hur de upplever det stöd och hjälp som erbjuds och hur de påverkas av att deras föräldrar är hemlösa. Resultaten kan visa på eventuella brister i hur kommunen tar ansvar enligt proposition 2002/03:35 och socialtjänstlagen 2001:453 för att de som vistas i kommunen får det stöd som de behöver. Även den antagna ”Policy för folkhälsoarbete i Lunds kommun” (Lunds kommun) innebär ett ansvar för befolkningens allmänna hälsotillstånd.

Genom att lyssna på och ta del av hemlösa kvinnors erfarenheter och kunskap kan man finna brister i samhällsstrukturen och genom samverkan arbeta med förebyggande och hälsofrämjande åtgärder. Min förhoppning är att denna studie kan bidra till det lokala folkhälsoarbetet i Lunds kommun.

En tanke med denna studie var att relatera de hemlösa kvinnornas upplevelse av sin situation till det nationella folkhälsomålet: *att skapa samhällsliga förutsättningar för en god hälsa på lika villkor för hela befolkningen* och de elva målområdena:

1. delaktighet och inflytande i samhället
2. ekonomisk och social trygghet
3. trygga och goda uppväxtvillkor
4. ökad hälsa i arbetslivet
5. sunda och säkra miljöer och produkter
6. en mer hälsofrämjande hälso- och sjukvård
7. gott skydd mot smittspridning
8. trygg och säker sexualitet och en god reproduktiv hälsa

9. ökad fysisk aktivitet
10. goda matvanor och säkra livsmedel
11. minskat bruk av tobak, alkohol, ett samhälle fritt från narkotika och doping samt minskade skadeverkningar av överdrivet spelande.

Ingenting av det som framkommer i denna studie tyder på att informanternas situation kan relateras på något positivt sätt till målområdena. Ingen av kvinnorna känner någon möjlighet att påverka sin situation. De känner sig inte delaktiga eller att de har möjlighet att kunna påverka av socialtjänsten fattade beslut. Några av kvinnorna får ingen röstsedel eller annan samhällsinformation då fast adress saknas. De kvinnor som har pension känner en viss ekonomisk trygghet jämfört med dem som får socialbidrag vilket upplevs mer otryggt. Ingen av kvinnorna känner någon social trygghet. För att bevara konfidentialitet en redovisas inget av materialet angående kvinnornas uppväxtvillkor i studien. Jag kan enbart uppge att utifrån samtalen framkommer en del traumatiska berättelser. Då ingen av kvinnorna arbetar, kan deras situation inte relateras till målområde fyra. De miljöer kvinnorna tidvis vistas i är inte alltid sunda och/eller säkra. Även om missbruk klassificeras som sjukdom verkar det vara kommunens ansvar för behandling och förebyggande åtgärder. Kvinnorna upplever inte att behandling och förebyggande åtgärder är individ- och behovsanpassat. En del av kvinnorna uppsöker inte gärna sjukvården då tidigare erfarenheter från vården bidragit till sjukhusskräck. Av sekretessjäl redovisas inte heller dessa erfarenheter i studien. Det torde föreligga hög risk för smittspridning av blodsmitta och sexuellt överförbara sjukdomar på grund av sprutmissbruk och/eller sexuellt utnyttjande samt våldtäkter. Majoriteten av kvinnorna uppger önskemål om ökad meningsfull sysselsättning och ökad fysisk aktivitet. Jag kan bara anta att under gällande livssituation är förutsättningarna för goda matvanor begränsad. Tobak, alkohol och/eller droger nyttjas av samtliga kvinnor i studien. Utifrån detta väcks frågan om hur samhällliga förutsättningar för en god hälsa för hela befolkningen kan skapas för alla medborgare?

Statens folkhälsoinstitut har som uppgift att analysera utvecklingen av folkhälsan och fokuserar på hälsans bestämningsfaktorer. Dessa ligger till grund för det nationella folkhälsomålet samt de elva målområdena och täcker många verksamhetsområden, vilka påverkar befolkningens levnadsvillkor (många av dessa ligger utanför den enskilde människans kontroll). Vid ett expertseminarium diskuterades

hur stor andelen av den samlade ohälsan som finns hos utslagna grupper. Den nationella folkhälsopropositionen påvisar samhällets utsatta grupper som särskilt centrala ur folkhälsosynpunkt. Att hemlöshet skall försvinna är ett av målen i propositionen. Främjande av utsatta gruppers delaktighet och en god bostad för alla anses vara ett centralt folkhälsopolitiskt mål.

Mot denna bakgrund menar jag att fenomenet hemlöshet, dess orsaker, de hemlösas livsvillkor och situation i allra högsta grad bör behandlas som en folkhälsofråga.

REFERENSER

- Beijer, U (2000). På männens villkor – om hemlösa kvinnor i Stockholm. I Runquist, W, och Swärd, H (Red). *Hemlöshet. En antologi om olika perspektiv & förklaringsmodeller*. Stockholm: Carlsson.
- Denscombe, M (2000). *Forskningshandboken –för småskaliga forskningsprojekt inom samhällsvetenskaperna*. Lund: Studentlitteratur
- FEANTSA, European Federation of National Organisations
<<http://www.feantsa.org/code/en/hp.asp>> (2005-04-01)
- Folkhälsoinstitutet: Rapport nr 2003:42, *Hur stor del av den samlade ohälsan finns hos utslagna grupper?*
- Hartman, J (1998). *Vetenskapligt tänkande, Från kunskapsteori till metodteori*. Lund: Studentlitteratur.
- Janlert, U (2000). *Folkhälsovetenskapligt lexikon*. Stockholm: Natur och kultur.
- Järvinen, M (1995) Om hemlösa kvinnor i Köpenhamn. *Socialvetenskaplig tidskrift, Nr 2*.
- Lunds kommun: Policy för folkhälsoarbete i Lunds kommun. (Dnr: 2001.1721.15, Bokfört inom miljöförvaltningen)
- Malterud, K (1998). *Kvalitativa metoder i medicinsk forskning*. Lund: Studentlitteratur.
- Socialdepartementet, Proposition. 2002/03:35. *Mål för folkhälsan*.
- Socialstyrelsen (2000) *Socialstyrelsen följer upp och utvärderar 2000:1. Hemlösa i Sverige 1999 – Vilka är de och vilken hjälp får de?*
- Socialstyrelsen (2001). *Folkhälsorapport 2001*.
- Socialstyrelsen (2005). *Folkhälsorapport 2005*.

Socialstyrelsen (2001). *Social rapport 2001*.

SOU 2000:14 (2000). *Adressat okänd – om hemlöshetens bakgrund, orsaker och dynamik*.

SOU 2001:95 (2001). *Att motverka hemlöshet. En sammanhållen strategi för samhället. Slutbetänkande av Kommittén för hemlösa*.

Swärd, H (1998). *Hemlöshet, fattigdomsbevis eller välfärdsdilemma?*.

Lund: Studentlitteratur.

BILAGOR

Bilaga 1: Hälsans bestämningsfaktorer

Bilaga 2: Intervjuguide

Bilaga 3: Informationsblad

Bilaga 4: Tillstånd

Bilaga 5: Samtyckesblankett

Bilaga 1: Hälsans bestämningfaktorer

Hälsans bestämningfaktorer, som påverkar befolkningens livsvillkor, varierar över tid med samhällsutvecklingen och många av dem ligger utanför den enskilda människans kontroll (Lunds kommun).

INTERVJUGUIDE

Hur definierar de hemlösa kvinnorna begreppet hemlös?

Hur många hemlösa kvinnor finns det i Lunds kommun?

Hur upplever hemlösa kvinnor att de blir bemötta av myndigheter i Lunds kommun?

Vilka myndigheter har de varit i kontakt med?

Vill kvinnorna ha hjälp av myndigheter och/eller frivilliga organisationer?

Hur ser hjälpen ut och vem får de hjälpen av?

Har de något socialt stöd omkring sig?

Hur skulle deras situation kunna förbättras med hjälp av myndigheter?

Hur skulle hemlöshet hos kvinnor kunna förebyggas?

Beskriva de hemlösa kvinnornas livssituation just nu utifrån hälsans bestämningsfaktorer utifrån diskussionsbegrepp som delaktighet/möjlighet att påverka, trygghet, framtiden.

MALMÖ HÖGSKOLA

Hälsa och samhälle
205 06 Malmö

INFORMATIONSBLAD

Jag är student från folkhälsovetenskapliga programmet på Malmö Högskola som under vårterminen 2005 kommer att skriva en magisteruppsats om hemlösa kvinnor i Lunds kommun.

Jag är intresserad av att studera hur hemlösa kvinnor upplever sin situation samt upplever det stöd som erbjuds.

Vid intervjun kommer jag att använda bandspelare och föra anteckningar. Bandupptagningen och anteckningar kommer endast att användas av undertecknad jag och därefter förstöras. Din integritet kommer att respekteras och sekretessbehandlas. Därmed kommer inga namn att offentliggöras i uppsatsens text.

Den färdiga uppsatsen kommer att presenteras på Malmö Högskola, samt för folkhälsosamordnarna i Lunds kommun.

Om så önskas finns det möjlighet att ta del av den färdiga uppsatsen.

Jag tackar på förhand för Din medverkan.

Med vänlig hälsning

Kristin Johansson
0709- 50 54 07
E-post: kristin.johansson@comhem.se

MALMÖ HÖGSKOLA

Hälsa och samhälle
205 06 Malmö

TILLSTÅND

Härmed ger jag, verksamhetschef för..... mitt
tillstånd till att Kristin Johansson, student från folkhälsovetenskapliga program-
met på Malmö Högskola, under vårterminen-2005, att i avseende enligt informa-
tionsblad och muntlig information intervjua personal som handlägger ärenden
gällande hemlösa kvinnor.

Lund den.....

.....

Verksamhetschef

MALMÖ HÖGSKOLA

Hälsa och samhälle
205 06 Malmö

SAMTYCKESBLANKETT

Jag har muntligen informerats om studien och tagit del av skriftlig information.

Jag är medveten om att mitt deltagande är helt frivilligt och att jag när som helst och utan närmare förklaring kan avbryta mitt deltagande.

Lund den.....

Deltagare

Studieansvarig

.....

.....